

2 oktober 2017

Inleider: Pr. dr. Maarten den Dulk

'Kies dan het leven'

Leven en dood in de waagschaal.

We gaan het hebben over leven en dood en over hoe kwetsbaar het leven is wanneer het met de dood wordt geconfronteerd. Dat is het moment waarop het plezier in het leven omslaat in verdriet, levenslust verandert in angst, vertrouwen verandert in schaamte of in woede of in wrok. Dat is het moment dat iemand roept: dit is te zwaar om te dragen, dit is uitzichtsloos, ondragelijk lijden. En ontzaglijk probleem. De vraag in dit leerhuis is, hoe dat kwetsbare leven in beeld komt in bijbelse verhalen? Vandaag maken we een algemene verkenning aan de hand van het eerste bijbelse verhaal waarin de geschiedenis van het menselijk leven in enkele lijnen wordt getekend. Dat gebeurt in Genesis 2-4, waarbij we ditmaal de nadruk leggen op Genesis 4. Een vertaling van dat hoofdstuk ligt voor u.

Even vooraf een snelle blik op het geheel van Genesis 2-4. Zoals bekend vat de verteller van Genesis 2 het hele probleem van het leven samen in het beeld van twee bomen. De levensboom en de kennisboom. Leven is één ding, maar leren leven is nog iets anders. Eerst komt de kennisboom in beeld en in de schaduw van die boom horen we hoe mensen leren leven. Denken ze wel na? Tegen de tijd dat blijkt dat de mensen grote moeite hebben met nadenken, zijn we al aan het eind van hoofdstuk 3 en daar duikt dan ineens de levensboom weer op. Nu wordt het spannend. Hoe zullen de mensen, die zo'n moeite met denken hebben, met het leven omgaan? We worden op onze wenken bediend. In hoofdstuk 4 krijgen we een schets van hoe mensen met elkaar leven. Het wordt een korte schets, een Zeer Kort Verhaal. Hoewel het een periode van zeven generaties bestrijkt, is het voorbij voor je het weet. Een zinnetje over Adam en Eva, die bij machte zijn om leven voort te brengen, iets over Kain en Abel die bij machte zijn om het leven te onderhouden door middel van landbouw en veeteelt en tenslotte iets over Henoch en Lamech die de macht krijgen over het stadsleven, over techniek en cultuur. Je ziet als in een heftige videoclip hoe de *homo sapiens* de historische tijd binnen davert met de agrarische revolutie en met de ontwikkeling van de stad, laten we zeggen zo tussen 8000 en 7000 jaar voor het begin van onze jaartelling. En je hoort als het ware een *voice over* die zegt: 'Dit waren de vormende jaren voor onze moderne geschiedenis. Hier leer je het leven in haar grootsheid en kwetsbaarheid kennen'.

Even terzijde: dit verhaal over het menselijk leven had uiteraard heel anders uit kunnen luiden. In de luwte van de levensboom is de menselijke verbeelding door de eeuwen heen op gang gekomen en heeft een rijke variatie aan beelden van het leven voortgebracht, beelden die antwoord geven op vraag hoe kunnen we ons kwetsbare leven overeind houden tegenover de dood. Ik noem een paar van die beelden die we nog steeds kennen en soms gebruiken. Uit het Verre Oosten kwamen geruchten over de eeuwige wederkeer van het leven en over reïncarnatie. Uit het Midden Oosten, uit de Assyrisch-Babylonische cultuur leerden we Gilgamesj kennen die wanhopig zocht naar het kruid dat het leven steeds weer verjongd. In diezelfde tijd werd in Egypte het indrukwekkende verhaal verteld over Osiris die wel op gewelddadige wijze sterft, maar daarna eeuwig leven erft. De Griekse filosofen probeerden deze mythologische verbeelding af te breken. Dat deden ze langs twee wegen.

Sommigen kozen ervoor om het leven hier en nu te vieren in al zijn kwetsbaarheid en de dood te accepteren als het definitieve einde. Anderen leerden dat de ziel onsterfelijk was en zich na de dood bevrijdt van het sterfelijk lichaam. Al die beelden zitten in ons collectieve geheugen, met alle ambivalenties van dien. We spelen met die beelden en kiezen nu eens deze en dan weer die voorstelling, als een schild tegen destructieve gedachten, als een schild tegen emoties die het leven dreigen te ontregelen.

Genesis 4

De vraag die we nu stellen is: hoe ziet het menselijk leven er uit in de vertelling van Genesis 4. De verteller van Genesis 4 kent de discussie over het kwetsbare leven. Die verteller deelt samen met alle andere mensen in de wanhoop om dit korte bestaan, laat het verdriet, de angst en de woede toe, omdat het leven zo bedreigd is, hoort de stem van een mens die roept dat het leven te zwaar is en suggereert niet dat er een makkelijk recept voor dat probleem is. Maar komt diezelfde verteller met een eigen insteek in de discussie. Die insteek lijkt zo simpel dat je geneigd bent er over heen te lezen. Bijna beschamend eenvoudig. Maar dat simpele moet je zien, anders mis je alles. Er wordt in dit kleine verhaal van Genesis 4 niet gezocht naar de eeuwige wederkeer van het leven, niet naar eindeloos langer leven en niet naar eeuwig leven en er wordt ook geen onderscheid gemaakt tussen het tijdelijke, fysiek leven en een ziel die eeuwig leeft. In dit verhaal over het menselijk leven, gaat het over *samenleven nu* ! Genesis 4 stelt de menselijke samenleving in het licht, de interactie tussen individu en samenleving, de praktische, politieke en ethische keuzes die mensen met en voor elkaar maken. Het verhaal wil helpen om nu keuzes te maken in deze samenleving. Het verhaal pleit ervoor om te kiezen voor dit leven, dat we samenleven, voor dit korte, heftige en zeer kwetsbare leven, een leven dat we alleen samen kunnen leven anders is het geen leven. Daar buiten, wanneer een mens op zich zelf is teruggeworpen, is geen leven mogelijk. Daar gaat het om in dit verhaal. Het gaat dus eerst om het leven van de één samen met de ander (vers 1-8), het gaat vervolgens om de ondraaglijke last van de eenzaamheid (vers 9-16) en het gaat tenslotte om de wetten die we maken om de samenleving op te bouwen, wetten die tegelijk zo onderdrukkend zijn dat ze de samenleving afbreken (vers 17-24). En dan heemaal aan het eind komt er nog een slotaccoord (vers 25-26). We gaan die tekst van Genesis 4 nu lezen in een vertaling van mijn hand. 'Vertaling' is een groot woord. Wat ik bied is een vrije, losse bewerking die ik uiteraard voor beter geef. De eigenaam van de God van Israël, het tetragrammaton, dat we meestal weergeven met Adonaj, HEER, heb ik ditmaal weergegeven met de LIEFSTE.

Lezen...

Maar wat hebben we nu gehoord? Dit verhaal is zo compact verteld dat ik – om het te begrijpen - nog eens driemaal een gang moet maken door het hele verhaal. Eerst let ik op de positieve tendenz, daarna let ik op de negatieve aspecten en tenslotte vraag ik naar de pointe van het verhaal.

De positieve tendenz van het verhaal

Het zou jammer zijn als je geen aandacht zou geven aan de positieve tendenz van het verhaal. Het is namelijk niet alleen een briljante samenvatting van het moment waarop de *homo sapiens* betrokken wordt in de agrarische revolutie en in de ontwikkeling van de stadscultuur, zeg maar vanaf 8000 jaar voor het begin van de jaartelling, maar de mensen verschijnen er ook nog eens in hun vitaliteit. Menselijk leven is actief en vruchtbaar leven. De nadruk wordt niet gelegd op de sterfelijkheid en kwetsbaarheid van de mens, maar op het vermogen om zelf leven te verwekken en op eigen kracht te kunnen onderhouden en om zelf een woonplaats op aarde te bouwen. Zoals Hannah Arendt zei: je moet het accent niet leggen op de mortaliteit van de mens, maar op diens nataliteit, de levenverwekkende kracht.

De vrouw ontvangt kracht om bij herhaling nieuw leven te baren. Haar beide kinderen, Kaïn en Abel, nemen de zorg voor het levensonderhoud over en ontketenen de *agrarische revolutie*, waardoor de arbeid onderling moet worden verdeeld. De één begint de grond te verbouwen terwijl de ander rondtrekt als veehouder. Daar is niet mis mee. Ze kunnen er beiden van leven en vieren dat publiekelijk met een godsdienstige plechtigheid. Maar er is meer. Er wordt gebouwd aan een stabiele samenleving met een duurzame structuur. Dat wordt de stad, die Kaïn bouwt om zijn zoon Henoeh een zekere toekomst te geven. De naam Henoeh vertaal ik met Stichting. Het gaat hier over de stichting van de stad, van een nieuwe vorm van samenleving. De Romeinse geschiedschrijver Livius stelde zijn geschiedenis van het Romeinse rijk onder de titel: 'Sinds de stichting van de stad' (*ab urbe condita*). Zo wordt in Genesis 4 het verhaal over de politieke, culturele en technische geschiedenis van de mens ingeleid met de notitie dat Kaïn een stad stichtte met het oog op zijn zoon. De geboorte van zijn zoon valt samen met de stichting van de stad en die stichting is er omwille van de toekomst van die zoon en van alle kinderen die zullen komen, want horen we - *voor Henoeh werd Irad geboren*. Irad betekent zoveel als burger, dus de zin suggereert: deze Stichting brengt burgers voort. De stichting van de stad-staat maakt een nieuwe vorm van gemeenschap mogelijk. Er wordt niet langer uitsluitend gelet op familie en stam-verband, maar er vormt zich een culturele en politieke gemeenschap, waarbinnen een burger zich betrekkelijk veilig kan voelen en zich tegelijk op originele wijze kan ontwikkelen. In zo'n stad kan je leven en sterven. We horen: *Irad bracht Mechuael voort. Mechuael bracht Metusael voort*. Men zegt dat je in die namen, die steeds een beetje veranderen, iets kan horen over leven en dood, haja en mot. Leven en dood wisselen elkaar af in die stad, in Clair-obscur. Hoe vertaal je dat? Burger bracht Welleven voort en Walleven bracht Dodeheefver voort. En even later horen we de in de namen van de vrouwen Ada en Silla ook die beide kanten: Ada is de stralende en Silla de schaduw. Beide aspecten tekenen de stedelijke cultuur. Hoe dan ook, zo'n stad wordt een cultureel centrum, waar de kunst op bloeit op, waarbij harp en fluit zorgen voor strenge maat en emotionele vervoering. De techniek neemt een enorme vlucht met de bewerking van brons en ijzer, waardoor duurzame voorwerpen kunnen worden geproduceerd, zoals architectonische constructies, landbouwwerktuigen en wagens. Kortom, er vindt in die stadscultuur een spectaculaire, *culturele en technologische revolutie* plaats. Zo indrukwekkend is de verschijning van de menselijke samenleving.

De negatieve aspecten in het verhaal

Deze verschijning heeft een keerzijde. Dat weten we ook zonder de bijbel wel. Wie Harari's kostelijke boek *Sapiens* leest (met de ondertitel 'Een kleine geschiedenis van de mensheid', 2012), begrijpt wel dat de agrarische revolutie de mensheid bepaald geen geluk heeft

gebracht. Die ontwikkeling was niet alleen maar een sterk staaltje van menselijke intelligentie, maar ook de zorgen namen toe, de levensomstandigheden werden steeds zwaarder en ziektes verbreidden zich. Het leven werd toen pas echt kwetsbaar. De mens trapte in een val waar die nooit meer uit zou komen en de dieren legden het loodje. Maar er was geen weg meer terug. Dat gold ook voor de stadsbouw. Die stedelijke ontwikkeling betekende op termijn dat het milieu langzaam maar zeker opgeslokt werd door het menselijke project. Er blijft steeds minder 'natuur' over en er komt steeds meer 'stad'. De filosoof Hans Jonas legde in de vorige eeuw uit dat deze omwenteling een enorm beroep doet op de verantwoordelijkheid van de mens. Hij sprak dan ook niet meer op revolutionaire wijze over *Das Prinzip Hoffnung*, maar over *Das Prinzip Verantwortung*. Mensen zijn bezig de verantwoordelijkheid over te nemen voor de hele geschapen werkelijkheid, maar weten ze wel wat ze doen?

De verteller van Genesis 4 zoemt dadelijk in op deze verantwoordelijkheid van de mens. De mens die bij machte is nieuw leven te verwekken, is ook bij machte om leven te doden. Het begint ermee dat dieren worden gedood om vlees te eten en dat bespaart veel tijd in het levensonderhoud voor de mens. Abel is er trots op en dat mag God best weten. Maar het brengt Kaïn op een onzalig idee. Als ze in de strijd om het bestaan als rivalen tegenover elkaar komen te staan, weet hij wel hoe hij zijn concurrent kan doden. De stad die hij daarna sticht is dus op broedermoord gebouwd, evenals het beruchte Rome, en dat voorspelt niet veel goeds. Wanneer een zekere Lamech optreedt als de Sterke Man van de stad, blijkt dat hij aan één vrouw niet genoeg heeft en daarmee scheidt hij machtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen. En hoor, de cultuurdragers worden ineens 'vaders' genoemd. De patriarchale samenleving doet haar intrede. Je kan nu ook wel uitrekenen dat de smid niet alleen landbouwwerktuigen maakt, maar ook bedreven raakt in het vervaardigen van oorlogstuig. En de verteller heeft nog een zinspeling in petto. De zus van de smid krijgt de veelzeggende naam Naäma, 'Liefje', waardoor zich laat denken dat er in de stad naast kunst en techniek en bewapening ook het zogenaamde 'vrije' liefdesleven opbloeit. Het slot van het verhaal is geheel en al politiek van aard. Geen stad zonder wetten. Maar in Lamech's wetgeving klinkt de arrogantie van de machthebber onbeschaamd door (4:23-24). Hij bevestigt de patriarchale verhoudingen en hij predikt vergelding waardoor de samenleving betrokken wordt in een spiraal van onderdrukking en geweld:

*Lamech sprak zijn vrouwen toe:
'Ada en Silla, luister als ik spreek!
Lamechs vrouwen, hóór wat ik zeg!
Zeker, ik dood de man die mij verwondt
en het kind dat mij schramt!
Zeker, Kaïn wordt zevenmaal gewroken,
maar Lamech zeven en zeventig maal!'*

Deze stad, die gebouwd is op broedermoord en op de machtsongelijkheid van mannen en vrouwen, kent geen andere wet dan die van de vergelding. Het is de perversie van de Thora. De geschiedenis van de stad wordt voortaan geschreven door de overwinnaars. De naam van het slachtoffer, Abel, wordt niet eens meer genoemd, of je moet de echo van die naam horen in de namen van zijn ooms Jabal en Jubal en Tubal, maar niet te lang, want bij Tubal wordt gauw de naam Kaïn toegevoegd, zodat er geen misverstand kan ontstaan. Kaïn is en blijft het eerste menselijke voortbrengsel. God heeft hem heerlijk voortgebracht en hij en de

zijn hebben het voor het zeggen. Op de lijn Kaïn – Henoeh – Lamech heeft Abel zijn stem verloren. Zal dit feit het laatste woord zijn in de politiek?

De verteller heeft een addertje onder het gras verstopt door de eerste stadsvorst de naam Lamech te geven. Zijn naam kon wel eens een verbastering zijn van het hebreeuwse woord voor koning: Mèlech. Deze Mèlech noemen we Lamech! Deze Koning heet No King. De stad kan nog een andere heer verwachten.

De pointe van het verhaal

De verteller van Genesis 4 besteedt weinig woorden aan de positieve en negatieve kant van de geschiedenis van de mens. Ik zelf heb die woorden opgeblazen zodat het nog wat lijkt, maar de verteller slikt ze eerder in, met een air van: dat weten we toch wel, zo niet uit de wereldliteratuur dan wel uit ervaring. De meeste ruimte in het verhaal wordt echter geschonken aan een element dat in andere literatuur moeilijker te vinden is en waar we ook minder ervaring mee hebben. Het gaat om het gesprek dat God met de mens voert. De vraag is: weten de mensen wel wat ze doen. Hier komt het Thoraonderwijs aan de orde en dat brengt ons bij de pointe van het verhaal.

De leerling is Kaïn! Dat is de eerste verrassing. Kain, the bad guy in dit verhaal is Gods leerling, voor en na. Hij moet het maken. Hij is de verantwoordelijke figuur in dit drama. Het begint ermee dat hij een onverwacht, harde les van God krijgt. Leren in dit leerhuis gaat volgens de regel: leren door doen. De les begint dan ook met een daad van God. God doet iets voor en de bedoeling om dat gedrag na te doen. Wat doet God voor? Het gaat om een provocatieve, non-verbale actie: God kijkt namelijk weg van Kaïn, de grondbezitter, en hij wendt de blik naar Abel, zijn jongere broer, de zwervende veehouder. De bedoeling is dat Kaïn de beweging van God nadoet. Laat Kaïn dus van zich zelf afzien en omzien naar zijn broer. Wellicht heeft hij hulp nodig - de naam Abel, ademtocht, wijst op de kwetsbaarheid van dit mensje – maar misschien kan hij ook hulp van hem gebruiken. Op deze wijze wordt Kaïn herinnerd aan de grondregel van de Thora: 'Het is niet goed dat de mens alleen is...'. Zo werkt hier het Thoraonderwijs. Afzien van jezelf en kijken of je de ander kan helpen en of je hulp van hem kan krijgen. Het is de wet van de communicatie, waarbij mensen deelgeven en deelnemen aan elkaars bestaan.

Deze les lijkt een open deur, maar het komt over als een harde les. Nog sterker, Kaïn wil er niet aan. Hij wil niet afzien van zich zelf en omzien naar de ander. Hij is als het er op aan komt toch liever op zich zelf aangewezen, veilig in zijn eigen zone, gehecht aan zijn privacy. Dat is de tweede verrassing in dit verhaal. En vanaf dat moment gaat het ineens verschrikkelijk mis. Kaïn gaat zijn broer meer en meer beschouwen als een concurrent die vroeg of laat moet worden uitgeschakeld. God reageert duidelijk genoeg, althans als ik de woorden vrijelijk paraphraseer in de geest van Karel Deurloo:

*'Waarom ben je boos? Waarom sla je je blik neer?
Als je goed bezig bent, kijk hem dan aan!
Maar als je niet goed bezig bent,
dan kan je erop wachten dat de deur tot de zonde opengaat.
Dat kan toch niet?
Hij verlangt naar je, maar jij wilt de baas over hem zijn!' (4:6,7)*

Kaïn wil inderdaad de baas spelen. Hij wordt geërgerd door de gedachte, dat zijn broer een beroep op hem zou kunnen doen. Die kan toch heel goed voor zich zelf zorgen? Of - dat hij een beroep op zijn broer zou moeten doen. Zo afhankelijk wil hij toch niet worden. Hij kan die broer niet meer zien en wil hem uit de weg werken. Dan gaat de deur tot de misdaad inderdaad open.

Vanaf dat moment is de moord niet meer tegen te houden. Het leven wordt ineens uiterst kwetsbaar. Dat is de pointe van het verhaal: waar de Thora niet wordt gedaan, daar wordt het leven uiterst kwetsbaar. Welnu, als dit inderdaad de pointe is, dan is er een probleem, want de Thora *wordt* niet gedaan en ze houdt de dood niet tegen. Het leven blijkt niet alleen kwetsbaar te zijn, het *is* ten dode opgeschreven, want de leerling luistert niet. Zoals mijn schoolvriendje die op een andere zondagschool gezeten had, declameerde: 'Kaïn sloeg Abel/met zijn sabel/zo ongenadig op zijn ziel/dat hij dood neerviel'.

De vraag is: Heeft de Thora daarmee afgedaan? We horen het eeuwen later Paulus vragen: als de Wet de dood ten gevolge heeft, heeft ze dan niet afgedaan? Is Gods woord failliet? Die ontzaglijke vraag wordt hier door de verteller als het ware opgeroepen. Moeten we constateren dat de geschiedenis van God en mens is mislukt? Gaan we Abel begraven met een mooie preek en krijgt Kaïn de doodstraf? En moeten we het verder maar doen met de min of meer troostrijke beelden over leven en dood uit de klassieke traditie? De verteller is groot genoeg om deze vraag op te roepen en is koppig genoeg om het daar niet bij te laten. Er zit nog een derde verrassing in het verhaal en die houden we nu tegen het licht.

Tweezijdig partijdig

De verrassing van het verhaal is dat God zich opstelt in tweezijdige partijdigheid. Hoe werkt dat? Kaïn blijft nog steeds Gods leerling en zijn verantwoordelijkheid jegens Abel blijft nog steeds van kracht (4:9-16). Kaïn wordt er zich van bewust gemaakt dat hij ook nà de dood van zijn broer nog steeds met hem te maken heeft. Hij had aanvankelijk gedacht dat hij na de moord het rijk alleen zou hebben, maar hij wordt er nu aan herinnerd dat Abel nog altijd zijn broer is. Ze zijn en blijven met elkaar verbonden. Die verbondenheid wordt aan het licht gebracht door een wonderlijke daad van tweezijdige partijdigheid. God kiest partij, zowel voor het slachtoffer als voor de misdadiger. Dat is de derde verrassing in het verhaal en die is het moeilijkst te vatten. Wat gebeurt hier?

God kiest eerst partij voor het slachtoffer. Hij geeft stem aan wie het zwijgen is opgelegd en daardoor wordt de dader openlijk aangesproken op zijn verantwoordelijkheid. Kaïn wordt zich bewust van de gevolgen van zijn misdaad. Hij heeft niet alleen Abel het leven onmogelijk gemaakt, maar hij heeft tegelijk daarmee ook zich zelf het leven onmogelijk gemaakt! Hij draagt de schuld van deze daad. Hij moet op de vlucht en zal voortaan ver van huis als opgejaagd wild leven. De aarde wordt voor hem een doolhof zonder uitgang. Die boodschap komt over. Hij weet dat hij het recht op leven heeft verspeeld. Hij wordt op zich zelf teruggeworpen in ondraaglijke eenzaamheid. Hij valt ten prooi aan wraak en vergelding. Zijn leven is daardoor wel heel kwetsbaar geworden. Sterker, zijn lijden is uitzichtloos en ondraaglijk. Het ligt dan ook voor de hand dat Kaïn het leven opgeeft. En waarom niet? Als hij Abel kon doden, kan hij ook zich zelf doden. En zo had het verhaal kunnen aflopen. Kaïn had de hand aan zich zelf kunnen slaan. Zo lopen verhalen wel vaker af. Wie houdt hem tegen? Maar zo loopt het verhaal voor Kaïn niet af.

Op het moment dat hij de hand aan zich zelf wil slaan, houdt God hem tegen. God kiest wonderlijk genoeg óók partij voor Kaïn, de misdadiger. Hij zet hem niet buiten de geschiedenis. Kaïn blijft zijn leerling. Hij krijgt een nieuwe les, een nieuw signaal, een nieuw

teken, en die les klinkt totaal anders dan de wet van wraak en vergelding. In plaats van het voorspelbare scenario dat Kaïn in ballingschap als prooi van de bloedwraak moet sterven, ontvangt hij in zijn ballingschap het recht om te leven, hoewel hij dat recht had verspeeld! God kiest partij vóór de misdadiger en tégen zijn potentiële wrekers. Door deze garantie worden allen, die het willen horen, gewaarschuwd om niet de weg op te gaan van de bloedwraak, die tot eindeloze vergelding zal leiden. De wet van de vergelding zegt dat het leven van die en die mens geen waarde meer heeft. Dat het beter voor de samenleving is als hij opgeruimd wordt. Dat het leven voor hem zelf en voor anderen te zwaar geworden is om te dragen. Dat er een weg is door hem te doden. Die weg wordt geblokkeerd met een zeventvoudig 'nee!'. De geschiedenis die vastgelopen was, begint aarzelend opnieuw. Maar dat zou niet mogelijk zijn geweest zonder deze wonderlijke, tweezijdige partijdigheid. Dat is het waarmerk van de Thora. Dat is de bijdrage van Israël in de discussie van de volken. Het kwetsbare leven wordt opgevangen door dit zeventvoudig 'Nee! Doodt hem niet. Het kan anders!' Alleen dank zij deze wending is er toekomst voor het kwetsbare leven.

Ik zei dat deze verrassing in het verhaal moeilijk te vatten is. Het heeft iets inconsequents, het lijkt een vorm van besluiteloosheid en het kost moeite om het politiek te vertalen. En toch brandt hier het geheim van de Wet en de Profeten: vergeving, verzoening, omkeer, een nieuw begin maken. Maar hoe werkt dat? Heeft verzoening gewerkt in Zuid Afrika? Is er omkeer mogelijk tussen de strijdende partijen in het Midden Oosten? Komen we uit de draaikolk die ons meezuigt naar een kernoorlog? Het probleem in dit verhaal is dat het wel draait om die verrassing, maar dat het moorden en de vergelding voor en na gewoon doorgaat.

Hoe verder?

Het slot van Genesis 4 verkondigt de toekomst met enkele woorden: een kind is ons geboren. Op zijn geboortefeest worden Abels naam en Kaïns daad in herinnering geroepen. Het slachtoffer zal niet in de vergetelheid verdwijnen en het onrecht wordt niet verdoezeld. De geschiedenis van God en de mensheid kent deze heilzame omkeer. Als je deze verandering bespeurt, leert je Gods naam kennen

Toen begon men de naam van de LIEFSTE uit te roepen (4:26)

Als je Gods naam zo uitroept, laat je weten dat je gelooft in de heilzame verandering van de geschiedenis van de mensheid.

Hand- out

Genesis 4

Het leven van de één en de ander (4:1-8)

De mens leerde Eva kennen als zijn vrouw en ze werd zwanger. Ze baarde Kaïn en zei: 'Samen met de LIEFSTE heb ik een man voortgebracht!' Ze baarde opnieuw, zijn broer Abel. Abel werd schaapherder en Kaïn werd akkerbouwer.

Na enige tijd gebeurde het dat Kaïn een gave bracht aan de LIEFSTE, iets van de vrucht van de grond. Ook Abel bracht iets van de eerstelingen van zijn schapen, één van de vetste stukken. Maar de LIEFSTE richtte zich tot Abel en zijn gave en hij richtte zich niet tot Kaïn en zijn gave. Dat maakte Kaïn woedend en hij sloeg zijn blik neer. De LIEFSTE zei tot Kaïn: 'Waarom ben je boos? Waarom sla je je blik neer? Als je goed bezig wilt zijn, kijk hem dan aan! Maar als je niet goed bezig bent, dan kan je er op wachten dat de deur tot de zonde opengaat. Dat kan toch niet? Hij verlangt naar je, maar jij wil zo nodig de baas over hem zijn!'

Kaïn maakte daarop een afspraak met Abel, zijn broer, maar toen ze in het veld waren, gebeurde het dat Kaïn opstond tegen Abel, zijn broer, en dat hij hem doodde.

De last van de eenzaamheid (4:9-16)

De LIEFSTE zei tot Kaïn: 'Waar is Abel, je broer?' Hij zei: 'Weet ik niet. Moet ik op mijn broer passen?' Hij zei: 'Wat heb je gedáán? Van de grond af schreeuwt de stem van je broers bloed tot mij. Van nu af aan ben jij vervloekt, weg van de grond die haar mond moest openen om je broers bloed te ontvangen om wat jij deed! Al bewerk je die grond, zij geeft je geen opbrengst meer en dwalend en dolend zal je over de aarde gaan.' Kaïn zei tot de LIEFSTE: 'Mijn schuld is te zwaar. Dat kan ik niet dragen. Zie, u zet mij van de grond af en ik moet me voor u verbergen en over de aarde dwalen en dolen. Het kan dus gebeuren, dat wie mij ook maar aantreft mij zal doden!' Toen sprak de LIEFSTE dit met hem af: 'Daarom dus! Niemand mag Kaïn zomaar doden. Het wordt hem zevenmaal gewroken.' Daarmee gaf de LIEFSTE aan Kaïn een teken dat hij niet mocht worden neergeslagen door wie hem ook maar aantroef. Toen trok Kaïn weg van de LIEFSTE en ging wonen in het land Doling, oostelijk van het brongebied.

De wet van de samenleving (4:17-24)

Kaïn leerde zijn vrouw kennen en ze werd zwanger en baarde Henoeh. Hij zelf was bezig een stad te bouwen en riep de naam van de stad uit met de naam van zijn zoon: Henoeh. Voor Henoeh werd Irad geboren. Irad bracht Mechujael voort. Mechiael bracht Metusael voort. Metusael bracht Lamech voort.

Lamech nam twee vrouwen. De naam van de ene was Ada en de naam van de ander Silla. Ada baarde Jabal. Hij werd de vader van wie als veehouders in tenten wonen. De naam van zijn broer was Jubal. Hij werd de vader van al wie harp en fluit bespelen. Ook Silla baarde, Tubal-Kaïn, een smid zoals ieder die brons en ijzer bewerkt. De zus van Tubal-Kaïn was Naäma.

Lamech sprak zijn vrouwen toe: 'Ada en Silla, luister als ik spreek! Lamechs vrouwen hoor wat ik zeg! Zeker, ik dood de man die mij verwondt en het kind dat mij schramt! Zeker, Kaïn wordt zevenmaal gewroken, maar Lamech zeven en zeventig maal'.

Nieuw begin (4:25-26)

Adam kende zijn vrouw weer terug en zij baarde een zoon en riep zijn naam Set: 'Voorwaar, God heeft mij in de plaats van Abel een ander gegeven. Kaïn immers had hem gedood'. En ook voor Set werd een zoon geboren en hij riep zijn naam Enos. Toen begon men de naam van de LIEFSTE uit te roepen.